

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального
закладу Укоопспілки
«Полтавський університет
економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03.

Кафедра української, іноземних мов та перекладу

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО»**

з підготовки здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітня програма	«Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

Полтава – 2019

Укладач програми: Бобух Н. М. – д. філол. н., професор, завідувач кафедри української, іноземних мов та перекладу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Рецензенти програми: Валюх З. О., д. філол. н., професор, завідувач кафедри української філології та славістики (Київський національний лінгвістичний університет);

Кондратенко Н. В., д. філол. н., професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова).

Програму навчальної дисципліни схвалено й обговорено на засіданні кафедри української, іноземних мов та перекладу.

Протокол засідання кафедри від 15 травня 2019 р., № 9.

Завідувач кафедри української,
іноземних мов та перекладу
д. філол. н., професор
_____ Н. М. Бобух

ПОГОДЖЕНО
Гарант освітньої програми
«Германські мови та літератури
(переклад включно), перша –
англійська»
д. філол., професор
_____ О. І. Кобзар

ПОГОДЖЕНО
Голова науково-методичної
ради, д. е. н., професор
_____ Н. С. Педченко

КОРОТКА АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Загальне мовознавство» передбачає поглиблення й систематизацію знань, набутих упродовж вивчення навчальних дисциплін лінгвістичного циклу; ознайомлення з основними аспектами теорії мови, з історією мовознавства, зі специфікою різноманітних лінгвістичних напрямів і шкіл, із проблемами сучасного мовознавства, а також з методами та прийомами лінгвістичного аналізу.

Курс «Общее языкознание» предусматривает углубление и систематизацию знаний, приобретенных во время изучения учебных дисциплин лингвистического цикла; ознакомление с основными аспектами теории языка, с историей языкознания, со спецификой различных лингвистических направлений и школ, с проблемами современного языкознания, а также с методами и приемами лингвистического анализа.

The course «General Linguistics» gives an opportunity to enhance and systematize knowledge gained during the study of academic disciplines of the linguistic cycle; acquaintance with the main aspects of the theory of language, history of linguistics, peculiarities of various linguistic approaches and schools, problems of modern linguistics, as well as with methods and techniques of linguistic analysis.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська освітня програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська», затвердженої наказом по університету від 22 травня 2019 р., № 6.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» є історія мовознавства (етапи розвитку лінгвістичної думки, специфіка різноманітних напрямів і шкіл); теорія мовознавства (знакова природа мови, структура мови та ін.); методологія мовознавства.

Мета навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» – ознайомлення магістрантів з основними аспектами теорії мови, історією мовознавства, методологією й методикою лінгвістичного аналізу. Курс узагальнює дані попередньо вивчених лінгвістичних дисциплін і дає їм теоретичне обґрунтування.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК-11. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК-1. Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах.

СК-3. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.

СК-4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

СК-5. Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та / або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

СК-7. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

ПРН-2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН-7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці.

ПРН-9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.

ПРН-11. Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

ПРН-13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцем, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

ПРН-15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

Навчальна дисципліна є обов'язковою відповідно до навчального плану. Форма підсумкового контролю знань – екзамен.

ПРОГРАМНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1

Методологія мовознавства. Структура мови

Тема 1.1

Мовознавство як наука. Загальне мовознавство як навчальна дисципліна

Предмет мовознавства. Зміст і основні завдання загального мовознавства. Місце мовознавства в системі наук. Прикладне мовознавство.

Тема 1.2

Методи дослідження мови

Поняття про методи наукового дослідження. Описовий метод. Порівняльно-історичний метод. Метод лінгвістичної географії. Зіставний метод. Структурний метод. Соціолінгвістичні, психолінгвістичні й математичні методи.

Тема 1.3

Знакова природа мови

Поняття про знак і знакову систему мови. Типологія знаків. Структура знака. Специфіка мовного знака. Своєрідність мови як знакової системи. Знаковість і одиниці мови. Мова й несловесні форми спілкування (паралінгвістика та паракінесика).

Тема 1.4

Мова й мислення. Мова й мовлення

Проблема співвідношення мови й мислення. Психофізіологічні основи зв'язку мови й мислення. Внутрішнє мовлення й мислення. Роль мови у процесі пізнання. З історії вивчення проблеми мови й мовлення. Сучасні уявлення про співвідношення мови й мовлення.

Тема 1.5

Структура мови

Системний характер мови. Парадигматичні, синтагматичні, ієрархічні відношення між мовними одиницями. Структура мови. Основні й проміжні рівні мови. Теорія ізоморфізму й ієрархії рівнів мови. Своєрідність системності мови. Співвідношення системних і несистемних явищ у мові. Система й норма.

Тема 1.6

Фонологічна система мови

Передумови фонології. Поняття фонем. Фонем в парадигматиці. Фонем в синтагматиці. Поняття фонологічної системи. Фонологічні школи.

МОДУЛЬ 2

Мова як система. Історія мовознавства

Тема 2.1

Граматична система мови

Граматика. Граматичне значення. Граматичні категорії. Морфологічний рівень. Синтаксичний рівень.

Тема 2.2

Лексико-семантична система мови

Поняття лексико-семантичної системи. Парадигматичні відношення. Синтагматичні відношення. Епідигматичні відношення.

Тема 2.3

Проміжні рівні мови

Морфологічний проміжний рівень мови. Словотвірний проміжний рівень мови. Фразеологічний проміжний рівень мови.

Тема 2.4

Мова й суспільство

Суспільна природа мови. Суспільні функції мови. Соціальна зумовленість мовних явищ. Суспільний характер мовної норми. Залежність стану мови від стану суспільства. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова, нація й держава. Мова й культура. Соціолінгвістика, її предмет, завдання й проблеми. Інтерлінгвістика як лінгвістична дисципліна.

Тема 2.5

Мова та історія (розвиток мови)

Мова як явище, що історично розвивається. Синхронія і діахронія. Зовнішні причини мовних змін. Внутрішні причини мовних змін. Темпи мовних змін. Прогрес у розвитку мов.

Тема 2.6

Історія мовознавства

Історія лінгвістичної думки до ХІХ ст. Зародження порівняльно-історичного мовознавства. Основні напрями в мовознавстві другої половини ХІХ ст. Пошуки нового підходу до вивчення мови наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Структуралізм і генеративізм. Неогумбольдтіанство. Мовознавство в СРСР. Мовознавство на сучасному етапі.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Базылев В. Н. Общее языкознание : учеб. пособие для студентов высших учебных заведений. Москва : Гардарики, 2007. 285 с.
2. Гируцкий А. А. Общее языкознание : учеб. пособие для студентов вузов. Изд. 3-е, стереотип. Минск : Тетра-Системс, 2003. 304 с.
3. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 288 с.
4. Зеленько А. С. Загальне мовознавство : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 380 с.
5. Иванова Л. П. Курс лекций по общему языкознанию. Киев : Освита Украины, 2006. 312 с.
6. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підруч. 3-тє вид. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 464 с.
7. Попова З. Д., Стернин И. А. Общее языкознание. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : АСТ : Восток – Запад, 2007. 408 с.
8. Семчинський С. В. Загальне мовознавство. Київ : АТ «ОКО», 1996. 416 с.
9. Супрун Л. В. Загальне мовознавство. Практичні заняття, самостійна робота : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 335 с.

Додаткові

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підруч. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
2. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики : підруч. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 304 с.
3. Білецький А. О. Про мову й мовознавство : навч. посіб. Київ : АртЕк, 1996. 224 с.

4. Даниленко В. П. Общее языкознание и история языкознания : курс лекций. Москва : Флинта : Наука, 2009. 272 с.
5. Звегинцев В. А. Очерки по общему языкознанию. Москва : Либроком, 2009. 327 с.
6. Зеленько А. С. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних вчень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови : посіб., 2-е вид., переробл. Луганськ : Альма-матер, 2002. 283 с.
7. Кисленко Ю. І. Системна організація мови. Київ : Вища школа, 1997. 248 с.
8. Левицкий Ю. А. История лингвистических учений : учеб. пособ. Москва : Высшая шк., 2005. 302 с.
9. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. Київ : Вид. дім «Кисво-Могилянська академія», 2010. 243 с.
10. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів : посіб. Вид. 2, випр. і допов. Вінниця : Нова Книга, 2013. 176 с.
11. Потапенко О. І. Цікаве мовознавство : посіб. Біла Церква : Буква, 1996. 190 с.
12. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми. Київ, Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
13. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. Київ : Основа, 2006. 464 с.

Довідкові

1. Библик С. П. Словник іншомовних слів : Тлумачення, словотворення та слововживання: Близько 35 000 слів і словосполучень. Харків : Фоліо, 2006. 623 с.
2. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
3. Єрмоленко С. Я., Библик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Либідь, 2001. 222 с.
4. Левицький Ю. М. Мови світу : енциклопедичний довідник. Львів, 1988. 440 с.
5. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. Москва : Сов. энциклопедия, 1990. 685 с.
6. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
7. Словник синонімів української мови: У 2 т. / Уклад. : А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ : Наукова думка, 1999–2000. Т. 1. 1047 с.; Т. 2. 955 с.

8. Українська мова : Енциклопедія / Редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 821 с.

9. Фразеологічний словник української мови : У 2 кн. / Уклад. В. М. Білоноженко та ін. Київ : Наукова думка, 1993. Кн. 1–2. 984 с.

Електронні ресурси

1. www.litopys.org.ua
2. www.mova.info
3. www.novamova.com.ua
4. www.pereklad.kiev.ua
5. www.pravopys.net
6. www.r2u.org.ua
7. www.rozum.org.ua